

Filosofický ústav Akademie věd ČR – Kabinet pro klasická studia, v.v.i.	Asociace učitelů klasických jazyků	Ústav historických věd Filozoficko- přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě	Katedra klasické filologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
--	---	--	---

Letní škola klasických studií XVIII, 2010

Osudy antických textů a předmětů (Habent sua fata et textus et res)

1. července 2010 (čtvrtek)

9,30- zápis
10,30

10,30- zahájení
10,45

10,45- přednáška

12,15 JANA KEPARTOVÁ (KKS Praha): **Latinské nápisy v Mollově kartografické sbírce a jejich osudy**
Osudy neexistujících antických nápisů v kartografické sbírce Paula Bernarda Molla, která je uchovávána v Zemské moravské knihovně v Brně a vystavena na jejích webových stránkách. Epigrafický rozbor tří stříleckých nápisů, které si Jan Galatík vzal za doklad existence Velké Panonie a našel ve svých úvahách pokračovatele ve Vladimíru Mertovi – oba publikují své fantazie na vlastních webových stránkách a jejich výplody tak jsou přístupny široké veřejnosti. Podle počtu návštěv jsou často čteny. Právě tento fakt mne donutil se k tématu vyjádřit - je třeba uvádět omyly na pravou míru a připravit učitele latiny a dějepisu na eventuální dotazy žáků a studentů.

Odpoledne

13,30- přednáška

14,30 ALENA SARKISSIAN (KKS Praha): **Věc Faidra**
Postavy vzešlé původně z řecké tragédie často procházejí celou divadelní historií. Jedním z nejpoutavějších případů takové postavy je Faidra. Každá doba si ji ale napsala znovu své vlastní drama o Faidře, které se také stane určitou výpovědí o stavu divadelní kultury. V přednášce budeme proto sledovat pět nejznámějších dramatických zpracování námětu a srovnávat důrazy a posuny, ke kterým v uchopení látky v průběhu staletí docházelo.

14,45- přednáška

15,45 KARLA VYMĚTALOVÁ (SLU Opava): **Osudy knihy a knihoven v antice**
Evropská kultura je neodlučně spjata s vývojem antické literatury, vznikem nových literárních forem, které se rodily především v dílnách řecky píšících autorů. Už v době helénismu byla tato díla, u vědomí jejich ceny, programově sbírána, podrobována kritice a uchovávána, ať již tato snaha byla jedním z bodů programu vlády panovníka nebo se jednalo o soukromé zájmy bohatých a vzdělaných jednotlivců. Referát se zabývá osudy těchto knihoven, způsobem vydávání literárních děl v antice, úlohou i podobou knihy jako takové.

16,00- přednáška

17,00 IVANA KOUCKÁ (KH UP Olomouc): **Sběratelství římských císařů od Augusta po Hadriána**
Přetváření Říma ve skutečné centrum světovládného impéria bylo spojeno se snahou římských císařů opatřovat a shromažďovat cenná umělecká díla. V příspěvku se budu zabývat na základě rozboru primárních pramenů (zejména Suetonius, Dio Cassius, Plinius Maior, Tacitus, Aurelius Victor, Eutropius) sběratelskými aktivitami římských císařů od Augusta po Hadriána. Zaměřím se především na složení sbírek, oblasti jejich původu, formy získávání, finanční zabezpečení i místa prezentace. Stranou mého zájmu zůstane shromažďování literárních děl.

- 17,15- přednáška
18,15 ALENA SARKISSIAN (KKS Praha): **Show must go on! Teatralita podívaných římského císařství**
Cílem této přednášky by mělo být poznání širších souvislostí, v jakých se rozvíjelo římské divadlo. Samo ale bude jen úběžníkem, ke kterému budou směřovat naše úvahy, samo se ale přímo předmětem zájmu přímo nestane.
Věnovat se budeme primárně podívané římského císařství, období velké proměny společnosti.
Podívaná na stav společnosti reaguje velmi pružně, a o společnosti vypovídá mnoho. Pokusíme se tedy charakterizovat společnost pomocí toho, co se jí líbí - pomocí jejích zábav a slavností.

Večer - Studentské divadelní představení **De casula ex crustulis curvatis exstructa**

2. července 2010 (pátek)

Dopoledne

- 9,00- četba
10,30 Vladěna Ondoková (URLS FF UK): **Kritické myšlení ve výuce latiny: modelová lekce.**
Kritické myšlení je jeden ze směrů alternativní pedagogiky, který klade důraz na přímé prožití učebních činností a jejich následnou analýzu a který je vybaven širokou škálou více či méně nekonvenčních metod. Latina je naproti tomu jeden z nejtradičnějších a nejkonzervativnějších předmětů, který je mnohdy dokonce považován za přežitek. Dá-li se obojí skloubit, se pokusíme odhalit při modelové lekci, jejímž inspiračním zdrojem budou Ovidiovy Proměny a jejich recepce v pozdějším výtvarném umění.
- 10,45- četba
12,15 JIŘÍ MATL (KKS Praha): **Dva osudy v jednom?**
Pavel Židek (Paulus de Praga, Paulus Paulerinus/Paulirinus, pravděpodobně 1413 - 1471) je v dějinách české literatury nesmírně zajímavou postavou. Jak pro své životní osudy plné zvratů, tak pro své nesmírně zajímavé dílo. Narodil se zřejmě jako dítě židovských rodičů, byl však vychován v utrakvistické rodině, dostalo se mu vynikajícího vzdělání i titulu doktora či postavení mistra svobodných umění na renomovaných univerzitách ve Vídni, v Padově, Bologni, v Praze i v Krakově, ovládal řadu oborů, zejména právo a medicínu, byl všestranným a ambiociosním učencem, nadaným intelektuálem, vybaveným darem kritického myšlení, přehledem, dobrým úsudkem, sebevědomím, jeho život však v zajisté nelehké době provázely časté konflikty a spory, které vyvrcholily dvojím uvězněním v Polsku. Z utrakvisty se stal katolíkem, byl vysvěcen na kněze, jeho sen o církevní kariéře však nedošel naplnění. Celý život se snažil lavírovat mezi utrakvisty a katolíky, avšak nezískal si důvěru ani jedné ze stran a dožil svůj život v exilu v Plzni sice s podporou krále Jiřího z Poděbrad, ale s pocitem hořkosti a zneuznání.
Při výkladu o Žídkovi obrátíme pozornost na jeho opus magnum a snad na největší encyklopedii českého středověku, na jeho *Liber viginti arcium*, která obsahuje výklady mnoha oborů středověké učenosti (např. 7 artes liberales, právo, medicína, 4 elementa, ornithologie, geografie, lapides, animalia, herbae, etc.). Výklad doplníme ukázkami.

V polední přestávce návštěva Zemského archivu

Odpoledne

- 13,30- přednáška
14,30 JAN JANOUŠEK (KKF Olomouc): **Osudy papyrů – Papyri Wessely Pragenses.** Rakouský mecenáš Carl Wessely získal na počátku minulého století sbírku papyrů, již odkázal později profesorovi Pražské německé university Theodorovi Hopfnerovi. Ten pak celou sbírku, čítající zhruba 7 000 exemplářů různě zachovaných papyrů postoupil Univerzitní knihovně v Praze, nyní Národní knihovně. Z iniciativy někdejšího Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV došlo pak ve spolupráci s profesorem Rosariem Pintauidim z Florencie k jejich postupné editaci. Obsahem papyrů jsou převážně administrativní dokumenty tzv. Zenónova archivu, jsou zde však i některé pozoruhodné fragmenty literární jako např. zlomek tzv. Pastýře Hermova i dalších křesťanských deuterokanonických spisů. Vedle této tematiky bude následovat i všeobecná informace o významu papyrologických nálezů pro řeckou literaturu a poznání řecké historie.
- 14,45- přednáška

15,45 LIBUŠE HRABOVÁ (KH UP Olomouc): **Knihovna v Bamberku – strážkyně antických tradic**
Státní knihovna v Bamberku je jednou z mála knihoven ve střední Evropě, v níž se fondy původní knihovny z doby jejího založení krátce po roce 1000 přežily všechny katastrofy uplynulého tisíciletí. Knihovna byla založena spolu s biskupstvím a školou císařem Jindřichem II. Prvotní podobu knihovny vytvořila literatura soustředěná císařem Jindřichem do Bamberku z královské knihovny východofrankých králů v Řezně, z královské knihovny otonské dynastie v Magdeburku a především z nákupů císaře Jindřicha v Itálii. Fond původní bamberské knihovny obsahoval vedle náboženské literatury značné množství děl antických autorů. Byly to samozřejmě středověké opisy, které se vedle klášterních skriptorií vyhotovovaly v Itálii i o písařskými dílnami pro prodej. Z doby před rokem 1000 se zachovaly v Bamberku některé opisy děl římských autorů i ve více exemplářích (např. i podle citací ve středověké literatuře velmi oblíbená Lucanova Pharsalia). Neméně zajímavé je sledovat, co v tak pečlivě budované knihovně neměli. Jeden z nejzajímavějších souborů rukopisů (Hist. Msc 3) obsahuje rukopis latinského překladu původně řeckého Románu o Alexandrovi. Toto dílo bylo přeloženo do latiny v Itálii v 10. století krátce před tím, než je zakoupil Jindřich II. Bamberský rukopis je nejstarším zachovaným opisem tohoto překladu a svědčí o živém zájmu o řeckou kulturu.

16,00- přednáška

17,00 ROBERT ANTONÍN (SLU Opava): **Antické a biblické panovnické vzory v kronikách českého středověku**

Při vytváření obrazu středověké společnosti přistupuje historická věda k vzájemné kombinaci poznatků získaných z diplomatických pramenů, které přináší „pevná data“ a z pramenů narativních, které poskytují historikům a historičkám „příběhy“ do nichž jsou tato pevná data vsazována. To platí stejně tak pro politické dějiny jako pro dějiny sociální či hospodářské. V současnosti je s osobnostmi jednotlivých panovníků nakládáno v závislosti na popisech jejich charakterových rysů a činů v narativních pramenech, aniž by přitom bylo zohledněno podřizování konkrétních panovnických činů všeobecně platnému ideálu panovnické moci. Přehlédnutím této stylizace postav jednotlivých panovníků se historická věda vystavuje nebezpečí nepřesné a zavádějící interpretace nejen samotných osob těchto panovníků, ale i historických událostí v nichž figurovali, a které ovlivnili. Na úskalí takové interpretace bylo již poukázáno v řadě zahraničních prací. Přednáška se zaměří na pojmenování antických a biblických výpůjček, které jsou k vykreslení ideálního typu panovníka použity v textech kronik českého středověku.

18.00

Společenský večer

3. července 2010 (sobota)

Dopoledne

9,00- četba

10,30 JIŘÍ A. ČEPELÁK (FF UK Praha, Accademia Vivarium Novum Řím): **De colloquiis scholasticis eorundemque ad Latinitatem tradendam utilitate...**

Školní kolokvia, jejichž tradice sahá až do pozdní antiky, se v 16. století dočkala své renesance v dílech předních i méně známých představitelů latinského humanismu. Ani v současné době však neztrácejí na významu, naopak mohou být cenným zdrojem inspirace pro výuku latinského jazyka. V rámci semináře vedeného v latině se seznámíme s typickými zástupci tohoto didaktického žánru napříč staletími i s možnostmi jeho využití v běžné výuce.

10,45- četba

12,15 LUBOR KYSUČAN (KKF Olomouc): **Antická tradice v latinské barokní literatuře v Českých zemích**
Přednáška mapuje osudy antických motivů, jejich formy a šíření v latinské barokní literatuře na území Čech a Moravy. Úvodem bude představen dobový jazykový a kulturně-historický kontext recepce příslušných motivů (česko-německo-latinská triglosie, charakter barokní latiny, výuka klasických jazyků a literatury v dobovém, zejména řádovém školství, role antiky v barokní kultuře obecně). Poté budou představeny konkrétní příklady literárních forem, v nichž se s antickými motivy setkáváme (školské divadelní hry, poezie, legendy, homiletika, dobové poetiky, historiografická literatura). Zvláštní pozornost bude věnována využití antických motivů v emblematické a při inscenování barokních slavností.

Odpoledne

13,30- přednáška

14,30 BARBARA POKORNÁ (KKF Olomouc): **Druhý život antických mincí v renesančním umění: Zlatá miska Augustina Olomouckého (1508)**

Augustinova miska dekorovaná antickými mincemi s portréty římských císařů je ukázkou luxusního stolního období rané renesance. Takové nádoby neplnily jen praktickou funkci, ale evokovaly historii antického starověku. Představovaly malé sbírky mincí, kterými se často obdarovávali renesanční humanisté. Osudy takto recyklovaných mincí nekončí v přítmi numismatických sbírek, ale znovu se naplňují a žijí své druhé, či třetí životy prostřednictvím jiných uměleckých předmětů.

14,45- přednáška

15,45 JIŘÍ ŠUBRT (KKF OLOMOUC): **Passer Catulli: osudy jednoho literárního motivu.**

Přednáška bude věnována Catullovým básním s motivem vrabce (c. 2 a c. 3) a jejich dvojsmyslné interpretaci. Slovo vrabec mělo už v antice své erotické konotace a Catullus mohl při psaní svých zdánlivě nevinných žánrových obrazků s těmito významy programově pracovat. Tuto možnost naznačuje už Martialis v jednom svém epigramu na mladíka Dindyma (*Mart.* XI,6,14–16) a na něj navazují další interpreti od renesančního učence Pontana až po moderní badatele (Genovese, 1974; Giangrande, 1975; Hooper, 1985; Joselyn, 1980; Adams, 1982).

16,00- přednáška

17,00 JOSEF FÖRSTER (KKS Praha): **Příběh císaře Maurikia – jeden z nejoblíbenějších námětů jezuitského dramatu**

Jednou z hlavních postav jezuitského dramatu v Evropě byl byzantský císař Maurikios (582 – 602 po Kr.). Tragický osud třetího z Justiniánových nástupců, vycházející z podání církevních dějin Cesaria Baronia či Dialogů Řehoře Velikého, ožil na dvě staletí (od r. 1613 až po 2. pol. 18. stol.) na evropských jevištích v téměř deseti původních autorských latinských hrách a mnoha desítkách adaptacích v několika zemích západní a střední Evropy. V přednášce představíme základní prototypy tehdejších her s jednou hlavní historickou postavou, myšlenkově vycházejících z jezuitského pojetí dějin, představíme Maurikiův příběh a jeho nejvýznamnější evropské zpracovatele, včetně domácí rukopisné latinské tragédie sepsané Joannem Christianem Micklem (*Mauritius Cappadox, Orientis imperator*) z r. 1730, uváděné v zahraničních publikacích a studiích o novolatinské literatuře, avšak v Čechách naprosto neznámé. V neposlední řadě se zamyslíme nad otázkou, proč se právě tato látka stala jedním z hlavních témat jezuitské dramatiky. Přednášku doprovodí četba krátkých úryvků z této hry.

17,30-20:00 Prohlídka města Opavy – K. Vymětalová

4. července 2010 (neděle)

9,00- 13:00 Exkurze: Hradec nad Moravicí, příp. do Raduně – K. Vymětalová